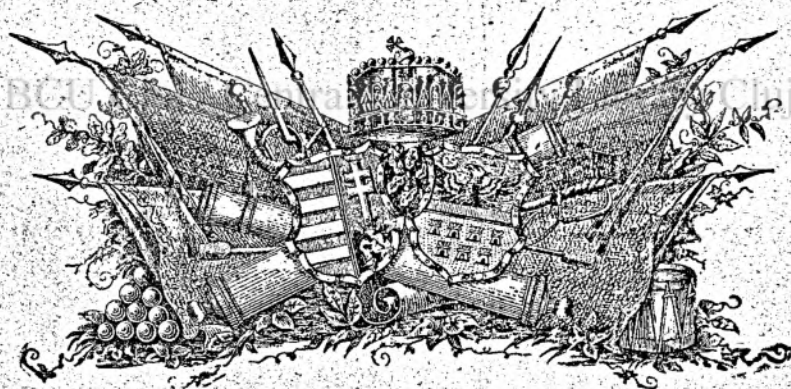

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Mikós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklye múzeum őre.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hozzá a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-utczaí üzletében.)

← **Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.** →

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. — Diszes borítékba kötve az I. évfolyam ára 5frt.

TARTALOM :

	Oldal
Idősb Szinnyei József (Képpel)	109—112
Tárca :	
A „Sánta huszár naplója. (4. közlemény).	112—114
Adatok és helyreigazítások a brassói fellegvár 1849. évi ostromának leírásához.	114—115
Halálozások :	
Debreczeni Szele Márton. — Egyházpákai és csukárdi Andrásy Nándor. — Landsteiner Károly. — László Károly. — Nagyalambfalvi Fábian Dániel. — Sebesi Sándor. — Steinle Ferencz. — S. Tóth Imre.	115—116
Különlélek :	
Kossuth Lajos könyvtára. — Az ereklye-muzeumból. — Kossuth-péNZ a Kossuth-szoborra.	116

BORITÉK TARTALMA :

Lapunk jelen száma. — Kossuth Lajos emléksobrára. — Az 1848—49. Történelmi Tárca-Napló. — A Történelmi Tárca-Napló a Kossuth-szobor javára. — „Negyvennyolczas honvédeink segélyezése.“ — Az 1848—49. magyar szabadságharc története. — Kérem emigránsainkhoz. — Megvételre keresett lapok. — Hirdetések.

Kossuth Lajos emléksobrára. Adjon mindenki annyit, a mennyit jó szívvvel adhat. A pénzt az érkezés napján takarékpénztárba helyezzük, hogy kamatokban is növekedjék a tőke. Az adományokat a „Történelmi Lapok“ hasábjain nyugtázzuk. Itt legkönnyebben megtalálja az

utókor, kik voltak azok, kik filléreikkel hozzájárultak a nemzet legnagyobb fiának emlékszobra létesítéséhez.

Adakoztak a kolozsvári honvédegylet köréből :

Biró József gyűjtő ivén : Gyarmathy Miklós 2 frt, Fekete Gyula 1 frt, Szász Károly 1 frt, Biró József 1 frt, Bocskor Lajos 1 frt, Domokos András 1 frt, Bodó, József 1 frt, Létay Lajos és neje 2 frt, Mattay Kálmán 1 frt dr. Huszár Sándor 2 frt. Összesen 13 frt.

Mamicza János gyűjtő-ivén : Mamicza János 2 frt., Deák István 1 fr., Gergely Samu 50 kr, Ajtai László 1 frt, Donogány Márton 50 kr., Bardoczi 30 kr., Soos Péter 50 kr, Somogyi János 1 frt, Kaukal Ferencz 1 frt, Stemmer József, 2 frt, Tóthfalusi József 1 frt, Takács András 20 kr. Összesen 11 frt

A bajai 1848—49. honvédek gyűjtő-ivén : Radány Kálmán 1848—49. huszárfőhadnagy 1 frt, Szohna Rezső 1848—49. huszárfőhadnagy 50 kr, Heller János 1848—49. főhadnagy 1 frt, Taub József 1848—49. őrmester 50 kr, Koch Jakab 1848—49. honvéd fővadász 50 kr, Kacz István 1848—49. honvédhuszár 10 kr, Kelner Antal 1848—49. honvéd 10 kr, Fierst István 1848—49. honvéd tüzérőrmester 30 kr, Hrilitza Agoston 1848—49. barmadik üteg őrmester 20 kr, Tonycsány Jakab 1848—49. ujoncz telep tizedes 10 kr. Összesen : 4 frt. 30 kr.

Mandics Dezső felső lövői gimnáziumi növendék ivén adakozott : a felső lövői ág. ev. gymnasium, reál és tanképezde több növendéke 10 frt — kr.

Biró József gyűjtése	10 „ — „
Mamicza János gyűjtése	11 „ — „
A bajai h. e. gyűjtése	4 „ 30 „
Ehhez adva a f. é. 10. számunkban kimutatott gyűjtés eredményét	115 „ 20 „
Összesen	153 frt 50 kr.

A százötvenhárom frt 50 kr. ideiglenesen el van helyezve a kolozsvári kere-kedelmi bankban a 2082 sz. könyvecskében.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT,

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérrre, a goth székes-egyházra és három főutcára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltat-ra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lapszellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múz. őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Idősb Szinnyei József

a 203. zászlóalj főhadnagya.

A nagy időknek egy kiváló munkásságú és nagyérdemű férfiát mutatjuk be olvasóinknak.

S hogy kissé hosszasan foglalkozunk működésével, oka az, mert zajtalanul, csendben hangyaszorgalommal olyan munkásságot fejtett ki, a mivel ő utat tört s a mivel rendkívüli szolgálásokat tett a magyar tudományosságunknak.

A „Történelmi Lapok“ mig egyrészt a multat szolgálja, a jövő nemzedéknek is útmutató, tájékoztató adatokkal, buzdító példákkal kell hogy szolgáljon

Szinnyei élete és működése ismertetésével olyan nemes példát tár a lelkes fiatalság elé, melyből megtanulja tisztelni a nagy idők férfait, buzdítást és lelkesedést merít arra, hogy a hazának hasznos szolgálásokat tegyen

*

Szinnyei prototypje azon tudományos bűvároknak, kik csendes, zajtalan működésben töltik életüket, hogy a tudomány egy-egy ágát művelvén, abban ernyedetlen szorgalmukkal olykor meglepő eredményeket mutassanak fel. Szük kört művelvén, azt teljesen dolgozzák fel s meritik ki s épen ennél fogva tesznek nagy szolgálatot a tudománynak és az avval foglalkozóknak.

Mily szép elveket követett életében Szinnyei és mily céltudatosan: mutatják azon jellemző sorai, melyeket egy barátjához intézett, ki vele 22 év óta bizalmas baráti viszonyban állott.

„Én azt hiszem, úgy mond, az emberek legnagyobb része nem csak azért él, hogy éljen, hanem bizonyos cél után törekszik, igyekszik azt elérni és helyét a társadalomban méltóan betölteni. A kit élete folyamán családi viszonyok, vagy egyéb körülmények a kitűzött cél-tól messze vetnek és más útra visznek, legtöbbje küzd az akadály ellenében a meddig lehet, azután elmerül a semmisségbe. Boldog az a halandó, ki életében minél kevesebb akadályra talált és minél többet tehetett a közjóra, legboldogabb, a ki célját, hivatását kedve szerint töltheti be és élete nem enyészett el nyom nélkül. Én már serdülő koromban tisztában voltam hajlamaimmal

és tehetséggel, igyekeztem is azokat fejleszteni, ezélt is tűztem ki magam elé. Azonban sokat kellett küzdenem az akadályokkal, a mi nem kis mértékben lankasztá erőmet, tehetségemet, de sohasem annyira, hogy új erőt nyerve ne folytattam volna ismét és ismét küzdelemmel bár a kitűzött irányt. Innen van az, hogy terveim nagy része dugába dőlt, vagy sokat nem úgy és nem oly tökéletesen végeztem, mint szerettem volna.“ „A mit tettem, jegyzé meg egy későbbi alkalommal, azt a közjóért tettem; egy porszem az közművelődésünk nagy épületéhez, melynek felépítéséhez, minden jó hazafinak tehetsége szerint hozzá kell járulnia.“ Ime a szerény férfi vallomása.

Id. Szinnyei József

a 203. zászlóalj főhadnagya.

Szinnyei Rév-Komáromban született 1830. márcz. 18-án polgári szülőktől, kik korán elhaltak. Rokonai nevelték és gondoskodtak kiképeztetése felől, sőt életpályát is választottak számára: ügyvédnek szánták. Szülőföldén végezte az elemi iskolát és az első gymnasiumi osztályt, midőn már tapasztalnia kellett, hogy vézna testalkattal és gyenge szemekkel születvén, társai mulatságaiban, mindig a rövidebbet húzta; azért korán keresett békésebb, csendesebb foglalkozást. Szerette a népmeséket és olvasgatta a gyermekirodalomból vett népszerű könyveket. Tanárai szerették és igen kitűntették. Sárkány Miklós, bakonybéli apát, akkor a gymnasium egyik tanára, nagy magánkönyvtárral birt; kölcsönkönyvtár hiányában, az olvasni szerető családokat ő látta el könyvvel, szívesen adott azonban a jobb tanulóknak is, oly feltétel mellett, ha az olvasott könyvnek tartalmát az illető röviden elmondani tudta, vagy kérdéseire meg tudott felelni. Így jutott ezen derék benzés-tanár szívességéből első olvasmányaihoz.

Ez volt csirája fejlődésének és jövő céljának, melytől soha el nem tért: nemzeti irodalmunk ismerete és szerete.

1840 október elején rokonai a tót nyelv megtanulása végett Nyitrára küldték iskolába két évre; szükségnek tartván ennek elsajátítását, mint a német nyelvet, melyet szerintök később is bármikor megtanulhat. Gyűjtői szenvedélyének már itt vesszük észre első csirait. Még Komáromban kezdte gyűjteni a komáromi színlapokat, mely gyűjteménye néhány év alatt annyira felszaporodott, hogy magával Nyitrára nem vihette, hátra kellett tehát hagynia, hogy azután mint gazdátlan jószág elpusztuljon. Nyitrán egyik piarista-tanára Wohlfahrt József, ki igen művelt, olvasott ember és jeles paedago-

gus volt, különösen szerette jobb tanítványait. Magán-sétáira gyakran elvitte magával több társaival Szinnyeit is és ilyenkor kifogyhatatlan volt a szebbnél-szebb regék elbeszélésében. Ezen kívül igen üdvös tanácsokat is osztogatott. Figyelmeztette tanítványait az idegen nyelvek tanulására, mert egy nyelvnek tudása mellett, ugymond, az ember igen egyoldalú, lélszeg és műveletlen marad; azt is tanácsolta, hogy a mit olvasnak, jegyezzék fel; sőt jegyzeteket is tegyenek az általuk olvasott művekből. Minden tanácsát megjegyezte magának és idővel követte is. Olvasmányai jegyzékét azóta vezeti s ez őt kötetből kitűnik, hogy a Robinsontól kezdve Pulszkyknak „Életem és korom“ című művéig, 3110 könyvet és hírlap-évfolyamot (ezek közül 1270-et idegen nyelven), ezen kívül külön 5212 hírlapi tárczacikket olvasott el.

Visszatérvén Komáromba, ott folytatta tanulmányait, a 3—6 gymn. osztályokban és a magyar irodalom termékeinek olvasását. A szűnidők alatt több magán- és kölcsönkönyvtárból csaknem egész akkori nemzeti irodalmunkat megismerte, sőt maga is kezdett kis könyvtárt gyűjteni, melyet később Pesten, midőn az egyetemre ment gyarapított és az egyetemi könyvtárnak csaknem mindennapos vendége volt.

A pesti egyetemen 1845—46-ban Horvát István leczkéi és lelkes előadásai által ő is felbuzdult és nagy kedvet nyert hazánk történetének tanulmányozására; ugyanakkor Reisinger a világtörténelmet adván elő, nem elégedett meg magyarázatával, hanem tankönyve (Bolla Világtörténelme) mellett, idegen forrásokat is használt s így feleleteivel kitűnően, tanára magához hivatva és saját könyveiből is adott olvasni valót. Ezen kívül halgatta még Verner, Ranolder és Wolfstein bölcsészeti, hittani és matematikai előadásait.

1846—48-ban a physikát és jogot a győri akadémián Pauler, Csacskó és Konek alatt hallgatván, különösen történelmi ismereteit fejlesztette s ebben nem csekély része volt Maár Bonifác tanárának, kinek gazdag könyvtárát szerényen használta, a győri olvasótársaságnak pedig rendes tagja.

A márcziusi napok után, a könyvek helyett inkább fegyvert fogott a lelkes ifjúság. Szinnyei is egy hónapot Komáromban mint nemzetőr exercirozott; ezután csakhamar befejezván a tanfolyamot, Budára a várba, sógorához Beöthy Zsigmond, akkori miniszteri fogalmazóhoz költözött és francziául tanult. Október hóban, midőn társai nagy része már honvéd volt, ő is jelentkezett Komáromban az ottani hadparancsnokságnál, azonban szemei gyenge ége és szűkmellúsége miatt nem vették be. Ekkor cselhez folyamodott. Komáromy Istvánnak, ki Meszlényi ezredes segédtsíztje volt, pártfogása mellett bejutott a térparancsnoki irodába s onnan még deczemberben áttették a 37. zászlóaljhoz tiszteletbeli őrmesteri minőségben. Így küzdötte át az 1848—49. vészterhes évet; átélte szülővárosának ostromát, bombázását és a vidéken vívott csatákat, végre 1849. okt. 5-én mint a 203 honvédzászlóalj főhadnagya kapitulált.

Midőn honvéddé lett, támadt az a gondolata, hogy ezen nevezetes időszakban, a környezetében felmerülő tényeket, észleleteket feljegyezze. Ezt „nulla dies sine linea“ elvénél fogva nap-nap után meg is cselekedte. Nagyobb baj volt jegyzetét eltitkolnia és a vizsgaszemek elől rejtegetnie, mert a katonaságnál nem igen szeretik a lateinereket. Azért midőn más a napi fáradoalmak után nyugalomra dőlt, gyakran heves csata után, a paraszt viskó mécsesénél apró papírszeletekre írta írónnal jegyzeteit és időnként rokonainál rejtegette. Utóbb ezen naplójegyzetek 1861—80. időközben napvilágot láttak.

Így nyertek az egykor magánhasználatra szánt jegyzetek később legalább részben némi érdekességet.

A szabadságharcz lezajlása után Komáromban Beöthy Zsigmond sógora házában húzta meg magát és ügyvédi irodájában dolgozott. Ezenkívül az idegen nyelvek tanulására adta magát; a német és francia nyelv gyakorlásán kívül megtanulta az angol, spanyol, és olasz nyelvet is, a külföldi műveket, különösen a remekírókat már eredetiben olvasta. Tanulmányai közben több beszé et fordított le francziából és angolból. Ezek közül 1852-ben sógora beküldött egyet Szilágyi Virgilnek, ki akkor a Budapesti Viszhangot szerkesztvén, ki is adta. Más nehányát Beöthy László vitt magával Pestre a Hölgyfutár számára, a hol meg is jelentek.

1853. aug. 28-án megnősülvén, apósához Gancsházára költözött. Itt a mezei gazdaságnak kellett volna szentelnie idejét, de ő inkább átsétált naponként a szomszéd Somorjába és az ottani plébános Réseleyi Mihály társaságában az angol és francia nyelvben gyakorolván magát, könyvtárát is használta. Ipjának egyik nagybátyja, Gancs Pál után, ki gr. Ráday Gedeonnak volt titkára, a családra régi magyar könyvtár maradt, ennek használata is élvezetet szerzett pusztai magányában Midőn már a könyvek szűken kerültek elő, az egyes csallóközi családok leveles ládáit kutatta és több csallóközi család geneológiáját állította össze; ezeket a pozsonyiegyi levéltárból kiegészítvén, felküldte Nagy Ivánnak, ki „Magyarország családai“ cz. művében közzé is tette azokat.

Végre egy évi falusi, vagy inkább pusztai élet után, úgy érezte magát nagyvárosi könyvtár nélkül, mint a hal, melyet szárazra vetnek. Pozsonyba költözött, hol ismét elemében volt. Itt találta a gazdag ev. lyceumi könyvtárt, melyet Lichner Pál tanár és akkori könyvtárnok szívességéből, több magánkönyvtár mellett, használt is. Családja fentartása végett Samarjai Károly ügyvédi irodájában foglalkozott. Az akkori szokás szerint német nyelven folyván a perlekedés, tökéletesen elsajátította ezen nyelvet, melyet a német ajkú városban különben se nélkülözhetett.

Még komáromi tartózkodása alatt, a szabadságharcz után, szorgalmasan gyűjtötte ezen városra vonatkozó adatokat; a gyűjtést később is folytatta Pozsonyban, míg nem az anyag 12 kötetre szaporodott. A tervben volt monographiát meg nem írta, egyes mutatóanyagokat azonban közölt a lapokban.

Eddigi gyűjtései és irodalmi foglalkozásai kapkodások voltak inkább, a törekvő szellem céltalan csapongásai; bizonyos irányt a véletlen adott munkásságának. 1862. elején ugyanis kezébe akadt a „Pressburger Zeitung“ melléklapjának a „Pannonia“-nak egyik 1848-iki száma, melyben Wigand ismerteté a pozsonyi journalistikát; nagy mebotránkozással olvasta ezen cikket, mert míg a latin, német és szláv lapoknak hasábot szentelt, addig az első magyar hírlapról alig tett említést, de különben se elégítette ki az egész közlemény; mult századbeli journalistikánkról bővebben akarván értesülni, tovább kutatott irodalomtörténeti műveink s folyóiratainkban; ekkor meg arról győződött meg, hogy mi magunk se sokat törődünk saját hírlapirodalmunkkal. Kutatásait folytatván és szemenként szedve össze az adatokat, a mint egy vidéki városban lehetséges volt, mindent felkutatott. Az anyag felszaporodott, cikket írt tehát a XVIII. század hírlapirodalmáról Magyarországon és beküldötte a „Vasárnapi Ujság“ szerkesztőjéhez Pákh Alberthez, ki azt ki is adta és egyik „szerkesztői mondani való“-ban ezt írta hozzá: „Igen leköteleznék ön az

irodalom barátait, ha bűvárlatait folytatná s a jelen század hírlapjaira is kiterjesztené." Folytatta tehát bűvárlatait s mindinkább meggyőződött arról, hogy a különben jeles hazai irodalomtörténeti műveinkben, de sőt könyvészetünkben is hírlapjaink teljesen el vannak hanyagolva s ezen tér egészen parlagon hever. Felhagyott tehát minden egyéb munkálataival és feltette magában, hogy ezentúl minden rendelkezésére álló idejét, kizárólag hazánk hírlapirodalmának megismertetésére fogja fordítani és ez eltökélését szép siker koronázza.

Míg Pozsonyban lakott, többször leutazott Budapestre és az egyetemi és muzeumi könyvtárakat meglátogatta, hogy azokat czéljaira kibányászsza, de az idő rövidsége és könyvtáraink rendezetlensége nem sok vizsgázt nyújtott számára, mégis a rendelkezésére állott könyvekből és folyóiratokból, hírlapirodalmunk oly nagy tömegét hozta napfényre, hogy maga a szerkesztő, midőn utolsó cikkét vette, a következő czikkal adta tudtára a „netovább"-ot: „Megjött a harmadik részlet is, köszönet érte. Most már örömrünk is van, de aggodalmunk is. Félnünk, hogy a nagy mű nem fér be a tér és idő keretébe. Nagy a tömeg s 3—4 heti időköznel többre alig vállalkozhatunk. Itt pedig legalább 12 hétre volna szükségünk. Nagy baj ez a — bőség!" Így maradtak ki ezen 1850 53-iki közleményből az idegen nyelvű hírlapok s innen van, hogy a további közlés is elakadt.

Hírlapirodalmunk ismertetésének nyilvánosságra hozatala épen nem aggasztotta; jól tudta, hogy még igen sokat kell gyűjtenie, sokat kell a már közlötteken javítani és bővíteni, ha azokat a külföldi hasonló irányú művek mintájára, könyvalakban akarja egykor közzé bocsátani.

Időközben az ügyvédi teendőkkel nem rokonszenvezvén, a biztosítási pályára lépett; így jutott 1869. május 1-én Budapestre, hol véglegesen letelepedett.

A hírlapokra vonatkozó apróbb közlemények szigorúbb tanulmányozásai közben meggyőződött arról is, hogy azok nem mindig megbízhatók, ha a hírlapot magát nem ismerjük. Ekkor jutott a hírlapgyűjtés eszébe; ezen gyűjtést kiterjesztette később a világ összes hírlapjaira, tanulmányozni akarván így azok fejlődését, egybe-hasonlítva saját hírlapirodalmunkkal. Összeköttetésbe, illetőleg csereviszonyba lépett több külföldi hírlapgyűjtővel s így gyűjtött 1875-ig tizenkétezer féle hírlapot. Ezentúl, nem rendelkezhetvén elég térrel és idővel, gyűjtésével csak a hazai hírlapokra szorítkozott, úgy azonban, hogy nemcsak az összes hírlapokból szerzett egy-két példányt, hanem csaknem minden előfizetési felhívásból is. A külföldi hírlapirodalomra vonatkozó monographiákat, katalógusokat igyekezett beszerezni: jegyzetei pedig több száz ivre és sok ezer czédulára szaporodtak.

Hírlapirodalmunk ismertetését tartván mindig szem előtt, míg az összes anyagot egybegyűjté, évenként a létező hírlapok kimutatását közölte a „Vasárnapi Ujság"-ban; ezenkívül a többi közt ismertette az első magyar hírlapot A Magyar Hirmondót és annak megalapítójáról Rát Mátyásról élet- és jellemrajzot írt.

A hírlapok ismertetésénél, kutatva a szerkesztők és hírlapírók életrajzát, azok irodalmi működését, az álnevek magyarozatát sat., feltűnt neki különösen azon nagy hiánya irodalmunknak, hogy nem rendelkezünk teljes magyar írók névtárával és bibliographiával. Hogy ezen hiányon segítsen s egyúttal megkönnyítse irodalmi működését, az általa kiadott „Terv egy magyar írók névtárához" czímű dolgozat mintájára mintegy 38 évig gyűjté az adatokat. Ezen munkálat a „Magyar Írók élete és munkái" czimen 1891 év óta füzetekben jele-

nik meg s mintegy 20000 író életrajzát fogja tartalmazni.

Megemlítendő itt az a körülmény is, hogy 1872. végén az egyetemi könyvtárnál nyervén alkalmazást, elérte végre azon rég óhajtott állást, melyre évtizedek óta vágyott. Itt azonban újabb és igen nehéz teendő várt reá. A 180,000 kötetből álló könyvtár még mindig a mult században alkalmazott rendszer szerint volt felállítva és kezelve s miután a könyvek számozva se voltak, ezen száz éves rendszer mellett nemcsak nehézkesé vált a kezelés, de csaknem hasznavehetetlenné tette a könyvtárt. Ezen bajon segíteni akart a kormány, annál is inkább, mert az új palotaszzerű épületben modernbb igények léptek előtérbe, azért a könyvtár újabb katalógizálását rendelte el és ennek vezetésével annak idejében, Szinnyeit, mint a könyvtár első órét és ideiglenes igazgatóját bizta meg. Ugyancsak vezetése alatt lett felállítva és katalógizálva a kézikönyvtár is. A rendezés mellett, a könyvtár használhatóbbá tétele végett, a nyomtatott katalógusok is szükségessé váltak, így készült el a kézikönyvtaré és a járulék-katalógus.

Megemlíthetjük itt még, hogy öt kérték volt fel József főherczeg alcuti könyvtárának rendezésére is, mit 1874. nyarán fiával végzett.

A hírlapok szaporodtával mindinkább előtérbe lépett a repertóriumnak szüksége; annál is inkább, mert nálunk eddig még a folyóiratoknak is csak elvétve készítenek regisztert. Rómer Flóris kedvezményezése folytán és Fraknoi Vilmos buzdítására tervet nyújtott be az akadémiához, melyben egyúttal készséggel ajánlkozott a hírlapok és folyóiratok repertoriumának elkészítésére. Miután megbízták a munka kivitelével, oly szerencsével működött, hogy alig 3 év alatt két vastag kötetet adhatott át a nyilvánosságnak; ezzel nemcsak 56,437 eltemetett cikket új életre támasztott, de a repertorizált hírlapokat és folyóiratokat is becsesebbé és keresettebbé tette, általában pedig a hírlapok megbecsülését előmozdította és mindazoknak, kik bármely tudományban kutatnak, igen hasznos, sőt nélkülözhetlen segédeszközt nyújtott.

A kiadási nagy költségek, a repertoriumnak gyors megjelenését akadályozták, azért azok kiadását néhány évre felfüggesztette az akadémia. Ezen idő alatt a természettudományi társulat, a már általa írt természettudományi cikkek repertoriumának kiegészítéséül egy Természettudományi Könyvészet kiadását határozta el, melybe a könyveken kívül, a külföldi folyóiratokban hazai tudósok által írt cikkek felvételét is óhajtván, ezen művelettel Szinnyeit és fiát, most egyetemi tanárt bizta meg; miután az általuk benyújtott tervet legjobbnak találván, azt 100 arany jutalomban is részesíté. Ezen műben, melyet két év alatt fejeztek be, 4978 írónak 8912 önálló műve és 2824 cikke van felsorolva. Az ezen szakba tartozó 134 hírlap és folyóiratnak bibliographia leírását is hozzácsatolták.

Ezután az akadémia történelmi osztálya a repertoriumnak folytatását óhajtván, a hírlapokban szétszórt történelmi cikkek összeírásával ismét őt bizta meg. Eddig 177 hírlapnak 740 évfolyamát czédulázván, egy kötetre való anyagot összehordott a történelmi rész II. kötetéhez. Az általa írt repertorium, czédulák összes száma, melyeket közel háromezer kötet hírlap és folyóirathból vont, *százharminczkilencezer* darab.

Hírlapirodalmi bűvárlatai alkalmával és különösen a repertoriumok készítésénél azon szomorú tapasztalást szerelte, hogy nyilvános könyvtáraink nemcsak elhanyagolták hírlapjaink összegyűjtését, de a már meglévőket

se gondolják kellőleg. Ezen bajon leginkább segíthetnénk külön hírlapkönyvtárak alapításával, hol a hírlapok szigorúbb felügyelet és gondozás mellett több figyelemben is részesülnének. Ezen eszmét két cikkben pendítette meg. Hírlapirodalmunk ismeretéhez és történetének megírásához mindenesetre első és legfőbb kellék, hogy

hírlapjainkat összegyűjtsük és legalább az ország fővárosaiban teljesen birjuk.

Munkái gazdag sorozatából fel említtük a következőket: *Hírlap-irodalmunk 1848—49-ben* 1877. A komáromi magyar színészet története 1835-ig (Komárom 1881). *Komárom 1848—49-ben*. Napló jegyzetek 1887.

T Á R C Z A.

A „Sánta huszár” naplója.

4) (Utányomás tilos).

A renegátok.

(Bem magatartása. — Hazai vendégek. — Kiadatási rémbírek. — Hauslab osztrák tbk. küldetése. — A verbuválás. — A hazatérők elindulása. — Elelmeztetésünk. — A szultán ünnepi ajándéka.)

Szeptember 20-ika körül ismét nagy suttogás hallzott, mert megérkezett a szeraszkiek segítje a török miniszteriumnak a gróf Andrássy Gyula (Kossuth megbízottja) 10 nap előtt idejött leveléből már ismert üzenetével, hogy a ki nem tér át az izlám vallásra, a szorongatott török kormány kénytelen lesz kiadni Ausztriának. Volt aztán néhány napig lőtás-futás, bábeli zűrzavar és leírhatatlan izgatottság!

Kossuth határozottan ellene volt az Izlámra-térésnek s kinyilatkoztatta, hogy inkább halni kész. Ellenben Bem, Kmety, Guyon és Stein tábornokok, Divicsék, Baróthy, Wepler, Kiss Józsi, Tüköry, Derecskei s többen a tisztek közül, az altisztek és a legénység egy részével, a lengyelekkel együtt (olaszra egyre sem emlékszem), mintegy háromszázan Zia pasa előtt kijelentették, hogy muzulmánokká akarnak lenni s kapott ezek mindegyike egy szép vörös sipkát (fez), egy csibukot s a mi a legfőbb volt: rangjához illő szállást és fizetést.

Baróthy őrnagy és Thuolt százados, még mielőtt a fezt feltették volna Lévay emigráns pajtásunk Etelka és Anna nevű két szép leányával egybekeltek s így a maguk részére háremről is gondoskodtak.

A gróf Andrássy-féle levél engem is zavarba hozott; nem tudtam elhatározni, hogy az emigráció renegát, vagy nem renegát részéhez csatlakozzam-e. De többen is voltunk ily határozatlan állapotban, különösen a kik Erdélyben Bem alatt szolgálunk. Felkértük tehát Ihsz alezredest, hogy vezessen minket az öreghez, most már Murát pasához, tőle tanácsot kérendők.

Bem körülbelől így szólott hozzánk: — Én renegáltam, mert csakis ezen az úton reményelem, hogy még egyszer a muszkával verekedhetem, minthogy elgyengült testem és sok sebeim hosszú életet nem ígérnek; de önök fiatal emberek, önök előtt nyitva áll a nagyvilág, tehát lépjenek be e világba és ne renegáljanak, hanem tőrjenek és tanuljanak, hogy idővel hazájuknak használhassanak. A kiadatástól pedig ne féljenek sokat, nem hiszem, hogy bekövetkeznék. Erre a közelebbi történelemben nem igen van példa!

Így, daczára, hogy nagy hajlamot éreztem egy kényelmesebb életre, semmittevésre, pipálásra, maradtam továbbra is az egyszerű, nyomorban élő, panasz nélkül tűrő *Sánta huszár*.

Még aznap délután beállít hozzám András huszárom piros török sipkával és piros poszákkal s jelenti alászan, hogy: „ő, drága életét megmentendő, beállott töröknek.”

— Pasa legyen belőled András fiam, szívemből kívánom, felelém, s azzal megváltam hű szolgálótól.

A kiadatási izgatottság lassanként lecsillapult s a renegálás is csak szórványosan fordult elő; hanem a kétségbeesés és nyomor napról-napra növekedett.

E közben pár magyarhoni vendég is meglátogatott, köztük Lázár Kálmán erdélyi gróf*), a kik többeknek kölcsönöztek és pedig száz forintért, két-, sőt háromszázat is aláíratva, mely összegeknek kifizetését otthon levő rokonaikra utalványoztatták.

Igen drága pénz volt, nem éltem vele.

Október 13-án ismét gőzös horgonyoz a Dunán, vontatott hajókkal.

General Hauslab jött meg a hazatérni szándékozót magával viendő.

Harmadnap reggel a városban falragaszok hirdetik a költségnélküli hazatérhetést. A feltételek következők: a volt honvédek tisztjeikkel együtt és a császári legénység besoroztatának, a volt császári tisztek pedig haditörvényszék elé állíttatnak s pontum.

A sátor-tábor lakói a városba csődülnek, hogy maguknak e hírekről meggyőződést szerezzenek.

Délután Guyon tbk., nagy néptömeg jelenlétében egy ilyen proklamációt leszakít a konzul lakása ajtajáról s azt lepökdösve, szitkokat s átkokat szór annak írójára. Később az emigránsok a sátor körül csoportosulnak, tanácskoznak s végre 4—5 napon át tömegesen jelentkeznek a hazamenetelre, a jelentkezők azonnal zsoldot is kapnak s 21-én hajóra szállnak.

A visszamaradtak gróf Vay Laczi vezetése alatt hatalmas macskazenét rendeztek a gőzös lakóinak. A rend fentartására kiküldött török katonaság (mely ekkor már a magyarokat *kárdásnak*, testvérüknek nevezgette), látva a magyarok e szokatlan lelkesedését és hallva égbe kiáltó kurjongásait, semmi rosszat sem sejtve, maga is füttyölésbe és kurjongatásba tört ki.

A hajón Hauslab tábornok dühbe jöve, mindkét öklével fenyegetődzött. A szárazon a vezénylő bimbsai ordított, tépte a haját s nem kis táradtságába került, míg katonáival megértette, hogy a füttyülő magyarokat a városba kell kergetni, a mi végre, a menekültek és török katonaság folytonos füttyölése közt — sikerült.

S azután a gőzös és vontató hajói megteltek s a Dunáról este felé eltűntek**).

*) Az ő, már többször idézett könyve 65. lapján olvassuk, hogy a renegátok összes száma 238 volt. Ezek között 3 tábornok, 1 ezredes, 2 alezredes, 8 őrnagy, 27 százados, 25 tiszt századoson alól, 15 gyalog őrmester, 23 tizedes, 3 orvos, 1 táborigyógyész és 129 közlegény. Nemzetiség szerint 216 magyar (ezek között 8 nő), 7 lengyel, 15 olasz. *Közlő.*

**) Gr. Lázár Kálmán könyve 78. lapja szerint: „A menekültek 21-én 5—6 óra között ültek fel *Mercur* és *Magyar* gőzöcsökre, meg 6 vontató hajóra. Számszerint 3,171 legény, kik között 60 honvéd- és 8 egykori cs. k. tiszt volt; ezek között egy oly egyén is, ki az izlámra áttérést *ígérte*. Azonban a menekültek között mintegy 200 beteg volt” s ezek ezért is tértek haza. *Közlő.*

A visszamaradt magyarok száma: legénység, tisztek, markotányosnék, nagyobbjainkkal együtt mintegy 400-ra tehető, kik most már mindnyájan a városban helyeztetek el. Huszárjaim közül a két báró Diószegi és N. Ignác maradt vissza, ki aztán András helyét pótolá.

Ez ideig az élelmi czikkeket naponta természetben szolgáltatva ki a török, társaink hazamenetelével azonban piaczi ár szerint s rangfokozathoz mérten szabályozá, s október hóra már készpénzben kaptunk havi illetéket. Már most, ha az olvasó egy kis türelmet vesz s velem számít, látni fogja *először*, hogy: Törökországban a századosnak (Juszbási) s onnan lefelé mindenkinek egy hasa van, felfelé pedig az őrnagynak már három hasa van, az alezredesnek öt, az ezredesnek hét s így tovább. . .

Másodszor az olvasó belátja, hogy én, mint a török mérték szerint, egyhasú egyéniség egy hóra 552 grust kapván, mely a mi pénzünk szerint körülbelül 88 o. é. forintot, vagy 11 magyar aranyat tesz ki, nem lehettem valami lomha, otromba huszár, daczára sántaságomnak.

Végre harmadszor azt is át fogja látni, hogy Kossuth miért csinált Viddinben előléptetéseket és miért adott a czivileknek is belátása szerinti katonai rangot. Bölcsesség rejlett abban s nem volt az oly nevelés, mint sokan maig is szerették emlegetni.

A bájrám-ünnepek alkalmával Zia pasa a szultán nevében Kossuthnak egy szép kocsit, egy Hadzsi baba nevű arab rabszolgát és 10,000 grust ajándékozott, nagyobbjaink 5000 grust kaptak személyenként, nekünk pedig kisebbeknek egy havi illetményt, azaz 552 grust ajándékoztak.

Indulás Sumlára.

(A menet képe. — Az emigránsok szórakozása. — Plevna és magyar eredetű népe. — A bolgár női viselet. — A Jantra völgye és kostonorai. — Dzsuma. — Irigy nyelvek.)

Október 23-ika körül határozott hír szárnyalt, hogy télire a magyar és lengyel menekültek Sumlára, az olaszok Gallipoliba szállítatnak.

Október 26-án az olaszok útnak is indítottak. Október 29-én elútaztak a lengyelek, kikkel Mészáros Lázár altábornagy is ment. Október 31-én eltávoztak a renegátok. És végre november 3-án, egy gyönyörű szép őszi reggelen mi is ott hagytuk Viddint, és ott hagytuk Viddin mellett friss hantok alatt kiszendvedett mintegy 400 bajtársunkat.

Most mondhatná igazán Petőfi, ha látna minket: *Szent Kleofás, milyén karaván!*

Elöl ment Ibrahim bey egy szakasz török lovassal. Utána mentek az élen: Kossuth, gróf Batthyány Kázmér és daliás neje, a Perczelek, Asbóth Sándor, Ihsz alezredes és Egressy Gábor, mind prűszkölő paripákon; ezt követte a Kossuth és Batthyány kocsija, az elsöben, mely majd lovak, majd bivalyok által vonatott, a hódító szépségű gróf Dembinszky őrnagyné volt; egy másik löcsös kocsin a szép Gyurmánné (szül. Debreczeni Zsuzsika) ült, mindig pörölő férjével s hallgatag kis leánykájával; aztán saját fogataikon Házmán és Lórody, továbbá Lülley, a számító héber, elemőzsiával megrakott kocsijával s az örökké mosolygó Knall Mari (alias tűzér Mari), a markotányosné eszményképe, 18 éves rózsapiros arcával. Ezek után jött az u. n. tisztikar, ki forsponton (ökör- és bivalyszekereken), ki lóháton, ki gyalog, kinek a hogy épen tetszett, vagyis a hogy jutott Ibrahim bey gráciájából.

A karavánnak ez úgynevezett derék hadát követte a Fráter Lojzi százados csapatja, mely altisztekből állott.

Végre jött a Koszta Márton közlegényekből álló csapatja és utánuk az alsóbb rendű markotányosnék. Az egész karavánt pedig beoldalozta és bezárta egy török lovas csapat gyönyörű szép habfehér paripákon.

A városból kiérve, cigánysereg vett körül s útunkat állva s cigánykerekeket hányva, *baksisért* (ajándék) kiabáltak. Kossuth és Batthyány apró pénzeket dobattak közibük.

A purdék pénz utáni kapdosása s élénk tolokodása hahotára fakasztá a publikum nagyobb részét. Nekem könnyel teltek szemeim.

Útközben a forspontokon guggolva, lóháton és gyalog 4—5 személyből álló kis klubok alakultak; egyik politizált, másik szidta a török kormányt (pedig nem volt miért) s mások megint a jó időkről s a csaták zajáról meséltek.

Legtöbben Prick Józsi barátunk körül csoportosultak, ki bámulatos memoriával reczitálta gróf Széchenynek és Kossuthnak az országgyűlésen egymás ellen mondott philippicáit.

Voltak olyanok is, kik a forspontok mellett gyalogolva, francziául tanultak.

Végül némelyek még az Ibrahim bey engedelmével, útirányunk jobb- és baloldalán egy pár török tiszttel, kiknek kitűnő agaraik (tházi) voltak, agarászva és vadászva masíroztak.

Igy és ily rendben útaztunk három egész hétig. Dicséretünkre legyen mondva, egész útazásunk alatt semmi nagyobb kellemelenség nem fordult elő, bárha kedélyállapotaink az idő változásával mesés változékonyak valának.

A törökök részéről az állomásokon való elhelyezésünkről, sőt még ellátásunkról is mindig előre volt gondoskodva és különösen a kik török házaknál nyertek szállást, gyakran szívesen látott vendégek valának.

A bolgároknál már nehezebben jutottunk valamihez; több helységről jövetelünk hírére a lakosok nagy része elszaladt s elrejtőzött a mezőkön, félvén tőlünk, hogy emberevők vagyunk. Egyébiránt e hírt az előttünk pár nappal átútazott lengyelek terjesztették rólunk.

Es ha elgondolom, hogy egy-egy szegény bolgárháznál (melyek többnyire földalatti üregek valának), ötn, hatan, sőt tízen is valánk bekvártélyozva, nem csodálkozom, hogy kedves vendégek nem lettünk, ámbar mindenütt készpénzzel fizettünk.

Ha nem csalódom, útazásunk tartama alatt személyenként 5 grust kaptunk naponta élelmi szerek bevásárlására; a törökök gondoskodván, hogy a legszükségesebb élelmi czikkeket, mint kenyér, rizs, hagyma, hús, eczet stb., érkezésünkkor az állomásokon pénzért kaphatók legyenek.

Természetes, hogy öt-hat tagú társaságok alakultak, kik aztán együtt szálltak és rendre főztek. Legjobban éltek a baranyaiak, e klubhoz Hatos, Katics, Mihálovics, Bencze és Ács Gida, az emigráció papja tartoztak. Katics kitűnően főzött.

Es legszomorúbb napja volt az én társaságomnak azon a napon, melyen reám került a szakács mestersege; még Ignác is irtózott e naptól, s én még jobban. . . Félvén, hogy a végén pajtásaim megszöknek tőlem, felkértem a szép Knall Marit, hogy Ignácot vezesse be a főzés titkaiba, mit ő szívesen meg is tett, minek aztán Sumlán igen nagy hasznát vettük.

Első állomásunk Árkcsár-Palánka, a második Lom-Palánka volt, itt mégis bolgárok laktak, kik a következő évben a török lakosságot legyilkolták. Lom-Palánkáná

hagytuk el a Dunát, igen sokan könyes szemekkel, vissza-visszapillantva ezüstözött fodorhabjaira, mint visszapillant a szülői háztól először távozó gyermek az ősi lakra. Következő állomásainkra nem igen emlékszem, kivéve az általam feledhetetlen Plevnára, hol nyugvó napunk volt. Plevna lakosai azt hiszik, hogy ők magyar hadifoglók maradványai, én meg azt teszem hozzá, hogy az én plevnai háziasszonyom dédanyja éppen Kolozsvárt született; mert olyan izletes töltött káposztát, milyennel ez a szép asszony traktált meg minket, csakis Kolozsvárt, a szülői háznál ettem. A plevnaiak nem nevezik magukat bolgároknak, hanem pomászoknak; de hogy ebből mi módon származtatják le vagy fel magyarságukat, azt kitalálni nem tudom. Annyi tény, hogy nálunk is van Pomáz falu, mely ma is létezik Pestmegyében.

Plevna szép gazdag város, a főtemplom előtti téren csinos szökőkút áll, mellette egy igen díszes és terjedelmes sír; itt nyugoszsza örök álmát Alí, az utolsó temesvári pasa szeretett nejevel, a plevnai monda szerint egy magyar király leányával.

Hogy e pasa neje valóban magyar király leánya lett volna, mint *Jókai* „Utolsó Báthory“-ában is olvasható, nem tudom, de hogy az én háziasszonyom bátran Bolgárország királynéja lehetett volna, azt határozottan állítom. Az ebédhez díszbe öltözött; féllábnyi magasra fésült sötét gesztenyeszínű haja arany pénzekkel és keleti gyöngyökkel volt díszítve; középen zománcozott keretben egy kis ováltükör volt fejen, mely a bolgárnők fejdíszénél nélkülözhetetlen s melyben a vele szemközt ülő saját arcát szemlélhette; felső testéhez narancsszínű selyemből készült sújtásos kurta öltöny simult, telmetszett újjakkal, mely hókeblét s gömbölyű karjait fődé. derekát három újjnyi széles, drágakövekkel kirakott öv köríté, csipőiről aranyfonállal átvett narancsszínű selyem törökös bugyigó folyt le, mely térdben végződött; a térdektől a bokáig arany fonállal hímzett rózsaszín harisnyák voltak láthatók s lábain sárga szattyán-czipők. E mellett derült magas homloka, szikrázó szemei, halványpiros orcájája, mosolygó ajkai még Jupitert is elbűvölték volna.

Férje, a fiatal pomász, egy alföldi jómódú magyar ember szívességével fogadott s látott el mindnyájunkat s elbeszélte, hogy ősei nemcsak nekie, hanem Plevna lakói nagyobb részének is magyarok voltak. Plevnáról Lovására vitt vándorútunk, már mindig emelkedettebb festői szép vidékeken, s mind közeledve a Balkán-hegység felé.

Állomásoztunk még Szelvin, Grádityén, Novozelón, többnyire nyomorúságos földalatti lyukakban a Balkán oldalán, azután Szamodén gyönyörű fekvésű faluba értünk, hol egy napi pihenőt tartottunk.

Szamodén a Jantra folyó völgyében fekszik, közel Tirnovához, a hajdani bolgár fejedelmek fővárosához.

Negyedmagammal elsétáltam a Jantra medréhez s a ki Erdélyben a *Detonátát* látta, annak fogalma lehet

a Jantra folyó itteni medréről, hol mindkét felől írtózat magas gránit sziklafalak mint megannyi orgonásipok nyúlnak fel a magas égbe s e sziklamederben kanyarogva, hullámszerűen hömpölyög tova a Jantra, büszkén, erőteljesen, s fenségesen. A sziklafalak tetején mind két oldalán sík rónaság terül el; s a völgy torkolatánál, a folyó két partján, majdnem egymással átellenben, a sziklák oldalában s meglehetősen magasságban két kalugyer-kolostor áll. Mind a négyen felmászunk e kolostorok egyikébe. A szent atyák nem fogadtak valami nagy felebaráti szeretettel s minthogy beszélni sem tudtunk velük, mert az egyetlen deák nyelvben, melyen a társalgást erőszakoltuk, egyik fél sem volt igen erős, be kellett érünk a kilitás elragadó szépségével s egy darab kővel, mely a kolostor lépcsőjéhez volt falazva s mely a még olvasható felirat szerint valaha a traxok és phoeniciaik határköve volt.

Ha *Rómer Flóris* velünk lett volna, ő bizonyára megmondandja, hogy ez a kő a Jantra folyó melyik partján volt annak idejében felállítva s talán még arról is értesít, hogy vajjon a felírás keletre avagy nyugatra nézett-e arcczal. Én, az egyszerű *Sánta huszár*, a két hatalmas nemzet sírkövével szenvedő hazámra gondolva, a múlandóságról ábrándoztam. Házmánék, kik a másik kolostort láfogatták meg, sokkal szerencsésebbek valának; őket a kalugyeriek szívesen fogadták s jó borral meg is traktálták. Lám, a papoknak mindenütt jó boruk van!

Szamodénról útunk vadregényes, rózsaberkes vidékeken és magaslatokon vezetett Dzumára, közel Sumlához.

Itt a város végén vásárbódékat találtunk s ezek egyike előtt két szerencsétlen, megcsonkított bolgárt mutogattak, kik állításuk szerint, Magyarországon ellenünk harcoltak s a Bánáthban lettek megcsonkítva. Perczel nem emlékezett rájuk!

Kossuth még Viddinben felajánlotta a szultántól kapott kocsiját utazás vegett a szép gróf Dembinszky örnagynénak, ki azt el is fogadta, esős időben s néha, ha a lovaglásban kifaradt Kossuth, megtörtént, hogy ő maga is a szép asszony mellé ült. Voltak aztán irigyek, kik azzal vádolták Kossuthot, hogy a valóban gyönyörű temesvári születésű grófnénak kurizál.

Már uraim engedjenek meg, mert ha önök renegetek volnának (az Izlámmal járó szokásoknál fogva), megbotránkozásukat természetesnek tartanám, de mint európai gentlemaneket el kell ítélnem; mert hát nem nyugati bevett szokás-e, a más feleségét tánczoltatnunk s mulattatnunk, még akkor is, ha saját oldalbordánk ugyanazon társaságban van? Bizony mondom, hogy önökből az irigység kaján nyelve beszélt, de nem a felebaráti szeretet!

November 21 ikén este felé vége lett a karavánútnak s ünnepélyes rendben vonultunk be Sumlára.

(Folytatása következik.)

Adatok és helyreigazítások a brassói fellegvár 1849. évi ostromának leírásához.

Ezután jött egy parlamentair egy kürtössel lóháton s a kapu előtt megállva, német nyelven felkiáltott, hogy a várparancsnokkal akar beszélni. Erre *Tóth Samu* százados azt kiáltotta le, hogy: „Itt vagyok, beszélhetünk.“ A parlamentair azt mondá, hogy gróf *Lüders* gyalogsági tábornok ajánlja magát, ő 30 ezer emberrel van itt s a várat adja fel a várparancsnok, *Tóth* azt válaszolta,

hogy mi a szabadságért és igazságért harcolunk és nem adjuk meg magunkat. A parlamentair még kétszer ismételte a felhívást, mire *Tóth* parancsnok ismételt kijelentette, hogy utolsó csepp vérig nem adjuk meg magunkat. *Tóth*nak e szavára mi hatalmas éljennel feltűntünk. D. u. mintegy 2 óra körül történt, midőn *Czekava* csehországi tüzemester a ki az 5-ik tüzér ezredből osztatott volt be hozzánk kissé utángörődve a rossz lövéseknek, így szólott: -

„Terítettét, most jut eszembe, hogy ezek az ágyuk

az orosz táborba is elhordanak és mi eddig a tábori ágyukhoz mérve irányoztunk „Te mondá nekem, „tegyünk egy próbálövést!“ „Igazítsd az ágyut a tábor közepén levő legnagyobb sátorra, mert ott lehetnek a legnagyobb urak. Adj öt ujnyi emelvényt.“

Ő megnézte javított rajta, tüzet vezényelt és a golyó a sátor kellő közepébe csapott le. Volt erre aztán részünkről harsány éljenzés és öröm, hogy az ágyu horderejét felismertük. A milyen gyorsan csak tehetiük, töltöttünk és lőttünk a táborba s hogy ott most mi történt, azt alig lehet elképzelni, *páratlan?**) levén az, hogy egy pihenő táborát egyszerre így lövöldözzenek. Nem is képes ezt az én tollam hiven leírni.

A lovasok nyergüket itt kézben, amott háton huroczolva, lovát féken vezetve, félig felöltözve, a gyalogsággal összekeveredve, a szakácsok az üstöket czipelve, szaladtak hátra a lőtávolból. Képzeld a t. olvasó egysereg tyúkot, midőn etetik őket és valaki véletlen odaordítja: „Hess“, a mint ezek szétrebbenek, úgy tutott hátrafelé az egész muszka tábor.

Nem csoda, hogy mi ezeket az ágyukat nem ismertük, mert alig volt néhány napunk a tanulásra és akkor is csak táboriágyukkal való kezelésben része sedtünk, de várágúkkal, soha és tény, hogy a mi gyakorlatlanságunk többször előnyt adott az ellenségnek.

Fogságom alatt tudtam meg az oroszoktól, hogy a mi golyóink a sátorban *Lüders* és *Engelhárdt* tábornokok vállalai felett repültek el, a mint épen ebédnél ültek s hogy másnap 14 halottat temettek el a többször említett akasztófadomb alatt. . . .

Este az orosz táborral szemben keleti fekvő várfokról néhány dalt énekeltünk s mindenik után éljeneztünk. Így tettek a mi dalaink után az oroszok is, daloltak és hurráztak. Végre 11 óra után mi is, ők is elhallgattunk.

Így folyt le az ostrom első napja. t. i. június 20-ika.

Másnap 21-én reggel, az óvárra már nem emlékezem, a magyar külvárosban, Bolonya szélén, mely a város keleti részén lekszik, fák és házak között néhány ágyú és municziós kocsi bugdácsolt és a mint azok mintegy 100 méternyi tisztáshoz érkeztek, *Seffer* Vilmos tizedes, pesti fiú rájuk lőtt és egy ágyút összetört, melyet a földön vonszoltak tovább. Erre *Vratil* főhadnagy levette melléről az ezü-t koszorút és a tizedes mellére tűzte. Mi nem sejtettük, hogy mi czélból mennek azok az óváros felé, de egy órával később a várral szembe fekvő hegyről **)* kezdték lövöldözni a várat. Erre *Seffer* egy ágyúját és az enyémet az északnyugali várfokba toltuk; a nyugati várfokba *Guggenberg János* tizedes, pozsony-megyei fiú és a délnyugati várfokba *Herman* tizedes rendeltettek. Ez egész nap a három várfokból felelgettünk az oroszoknak. Napközben a gyalogság vizet merített és a kaszárnyában levő ágyakat oltoztatták, melyeket az orosz gránátok felgyújtottak. Este egy órával naplemente előtt megszűnt az ágyúzás, Ekkor *Guggenberg* felhívott, hogy tekintsük meg a lörést és bámulva láttuk, hogy a löréstől jobb és bal felé 2—3 lépésnyire a mellvéd csak lérdig ért és egy halom téglá az ágyú előtt hevert. Ekkor *Guggenberg* ágyúját a déli fokhoz *Herman* mellé vezényelték, mi tüzérek pedig mész és homok hiányában az ott hevert sár és téglákkal a réseket beraktuk. Én saját kezemmel 10—15 téglát raktam fel. Sötét lett mi alatt e munkát bevégeztük. Ezt azért tettük, hogy ha az

oroszkéjszaka talán megrohannának, ne találjanak rést, a melyen könnyebben hemászhatnának.

Minthogy a csángó őrség most volt először tűzben. nem bíztuk magunkat egészen az ő örököségekre, hanem mi tüzérek is a déli várfokban az ágyúk mellett virrasztottuk át az éjszakát. A roham csakis a város felőli térről volt várható és e sejtelmünk nem is volt hiábavaló, mert midőn a várat feladtuk és minket mint foglyokat onnan levezettek, láttuk a 60—80 darab létrát a tér jobb felén fekvő házak előtt.

Így folyt le az ostrom *második napja*, jun. 21-ikén.

(Folyt. köv.)

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük sziveskedjenek a halálozásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetéről-esetre beküldeni.

Egyházpákai és csukárdi Andrásy Nándor székes fővárosi köz- és váltóügyvéd, 1848—49. honvédtőhadnagy elhunyt életének 72-ik évében. A boldogúltban Ács Károly ügyvéd és Sebők Gyula hírlapíró apósát gyászolják.

Debreczeni Széle Márton 1848—49. honvédhuszár altiszt, szűgyártó-mester életének 66-ik, boldog házasságának 38-ik évében 5 évi súlyos szenvedés után, május hó 31-én reggeli 2 órakor elhunyt Brassóban.

Landsteiner Károlyt, a szabadságharc egyik nagy hőseit, aki mint osztrák tiszt. Bem tábornok zászlója alá állott. Különösen vitézül viselte magát a piskii csatában, ahol egy kartács mind a két lábát elszakította. A múlt hónap óta, amikor feleségét eltemette, búskomorra vált. Halála előtt néhány órával magához hívta legjobb barátját Jung Sándor 1848-as honvédtőhadnagyot s bejelentette neki halálát és arra kérte, hogy azzal a csákovályal a fején temessék el, amelyet a piskii ütközetben viselt. Temetésén igaz szívvel gyászolták az elköltözött hős honvédet.

László Károly, 1848. honvédszázados, Kecskemét város egykori főmérnöke, május közepén, a pestmegyei Bányán 90 éves korában meghalt. A megboldogult titkára volt Kossuth Lajosnak kivél Amerikába is ment és ott is maradt, nem követvén a kormányzót Itália földjére. A hetvenes évek elején azonban visszatért Kecskemétre, hol városi főmérnökké választották meg. Az emigrációban szerzett tapasztalatairól érdekes naplót adott ki.

Nagygalambfalvi Fábán Dániel sz.-csehi ev. ref. pap, Kézdivásárhely város 1848—49. évi országgyűlési képviselője, életének 84-ik, boldog házasságának 35-ik s papságának 59-ik évében jun. 6-án hosszas szenvedés után végelgyengülésben Sz.-Csehen elhunyt. Gyászolják: Körösi Csoma Juliánna mint neje; Fábán Ilka özv. Csizsár Józsefné s gyermekei, néhai Fábán Bella férje szabó Lajos s gyermekei, néhai Fábán Nelli és férje néhai Horváth Ferencz gyermekei, Fábán Janka özv. Székely Károlyné s gyermekei, Fábán Matild Szász Ferenczné s gyermekei, Fábán Ida férj. dr. Bartha Lajosné, Fábán Geiza, mint gyermekei; Körösi Csoma József mint sógor és neje Fényes Terézia.

Sebesi Sándor, rugonfalvi birtokos, az 1848—49. szabadságharc egyik hős katonája halt meg május 17-én. Sebesi Sándor 1830-ban született Rugonfalván ős székely nemes szülőktől és már kora ifjúságában hősiesség párosulva nemes emberbaráti érzéssel, jellemezték minden cselekedeteiben. 18 éves korában lépett a sza-

**)* Nem páratlan, mert minket is 1849 augusztus 5. 10. napjai között két ízben lövöldöztek meg Szeged és Temesvár között az osztrákok, midőn letelepedve főzéshez fogtunk. *Kods*

****) A postarét feletti hegyről, az Imrich-kertből. *Kods*.

badságért küzdő honvédek sorába és különösen Sebeni ostrománál tüntette ki magát személyes bátorsága által

A muszka táborban ki vott adva a jelszó, hogy Bemet kell kézre keríteni, a kit vakmerő bátorsága és katonai heve nem egyszer ragadott a kezdők tömegébe. A kozák lovasság minduntalan „Hurráh Bem“ kiáltással rohant a parancsait osztó tábornok ellen, a kit maroknyi székely csapat védelmezett. Sebesi Sándor e csapat közt volt és a rohanó lovasság közé mindig oly biztos kézzel czélezott, hogy golyója a rohamra induló csapat vezetőjét pontosan leterítette. Bemnek, a ki a halál veszélye közben is mindent bámulatos hideg vérrel tudott megfigyelni, feltűnt az ifjú honvéd bátorsága és biztos keze s e szavakkal fordult feléje:

— Bravó Herr Hauptmann!

Hanem ennek a kitüntetésnek nem lehetett eredménye, mert a világosi fegyverletétel bevágta az útját mindennek.

Sebesi Sándornak sok ügyes katonai bravourjai között érdekes az is, melyet az oláh felkelőkkel történt csatában vitt véghez. Az oláh guerilla csapatok valahányszor rajtok ütöttek a honvédek, mindig felhúzódtak a havasok közé és ott elbújva rejtekeikből sok honvédet pusztítottak el az utánuk nyomulók közül.

Sebesi mint ügyes vadász, a ki gyakran játszta ki a szemfüles vadakat, arra vállalkozott, hogy kipuhatolja azt a helyet is, a honnan az oláhok annyi halálos golyót röpitnek a honvédekre. Guggolva, mászva, fa mögé bújva hatolt mind előbbre és figyelt egy puskaroppánásra, a melynek dördülése mindig egy honvéd halálát jelentette. Egyszerre észrevette, hogy egy meredek kőszikla mögül hatalmas természetű oláh emelkedik fel és minden lövésére egy honvéd rogyik össze. A felkelő csapat vezetője ismét löni készült, de e pillanatban eldőrdült Sebesi fegyvere s a hatalmas természetű gouerilla-vezér halva rogyott össze.

Erre a fejtelten oláh tömeg rendetlen futásnak eredt és a következő pillanatban a győztes honvédek előrenyomultak.

Egyike volt Sebesi Sándor azon névtelen hősöknek, a kik egy világ előtt szereztek hírnevet a magyar fegyverek hős tényeinek s a melyek megmagyarázzák, hogy a maroknyi magyar hogy végezhetett csodákat a csataterén.

A forradalom lezajlása után kis falujába Rugonfalvára vonult vissza, a hol gazdasággal foglalkozott. Egyetlen kedves, de szenvedélyes időöltése volt a vadászat, a mit haláláig kedvelt. Becsületessége, igazságszeretete, jó szíve és kedélyének szelid humora nemcsak falujában de távolabb körben is ismerősei őszinte szeretetét biztosította neki egész életében. Nagyszámú rokonságán kívül, kikhez Bartha Miklós orsz. képviselő is tartozik, neje szül. Vetési Mária és két fia Sebesi Sándor birtokos és Sebesi Samu hírlapíró gyászolják benne a szerető rokont, a legjobb férjet és a legedesebben szerető apát. Hült tetemeit május 19-én helyezték el a rugonfalvi sírkertben. Legyen csendes örök pihenése.

Steinle Ferencz, 81 éves resiczai lakatos, valamikor jómódú iparos volt, de egy rossz perczben házat és vagyont eladta és Temesvárra költözött. Elvált nejetől és a gondatlan élet szegénynyé tette csakhamar. Ezt már nem tudta elviselni és szíven lötötte magát. Egy levelet hagyott hátra, amelyben ezeket írja: „1848—49. a szabadságbaroztot végig vívtam, sok csatában részt vettem és egy golyó sem talált. Most 81 éves koromban magam vetettem véget életemnek.“ Három lövés dördült el és az utolsó szíven találta. Május közepén temették el.

S. Tóth Imre földbirtokos 1848—49. volt honvéd élete 64. évében jun. hó 1-én hosszas betegeskedés után Mezőtúron elhunyt. Gyászolják: Tóth Károly és neje Schwartzkopf Hermin gyermekeikkel, Tóth Zsigmond és neje Erany Eszter gyermekeikkel, Tóth Ilona s férje Bordács Lajos, Dr. Tóth Imre; továbbá: Tóth Antal gyermekeivel, Tóth Klára s férje Janó János gyermekeikkel, Tóth Sándor s neje Tóth Klára, Tóth Sára s férje Szécsi Sándor gyermekeikkel.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kossuth Lajos könyvtára. Kossuth Lajos könyvtárát tudvalevőleg a nemzeti muzeum kiküldöttje Fejérpataky László dr igazgatóőr május 16. és 30. között Turinban átvette. Az átadásról részletes jegyzék készült, mely 2690 leltári számot foglal magában. A könyvek, füzetek száma 4299. Ez anyagot 28 nagy ládába becsomagolták s a turini Fratelli Girard szállító-czég vonatra adta és így remélhető, hogy a nagybecsű könyvtár 10—12 nap alatt Budapestre érkezik. A könyvtárt Kossuth Ferencz adta át Fejérpataky dr. igazgatóőrnek. A könyvek legnagyobb részét Kossuth Lajos sajátkezűleg jelezte meg tulajdonául, egy nagy részét azonban csak most, az átadás alkalmával jegyezték meg Kossuth Lajos névaláírását feltüntető bélyegzővel. Nagybecsűek a könyvtárban az 1850-es évekbeli emigrációra, politikai mozgalmakra vonatkozó külföldi irodalom termékei, melyek mondhatni teljes sorozatban vannak meg. Nagy számmal vannak a könyvtárban külföldi írók, városok, államok tisztelet ajándékai, személyesen átnyújtott, dedikációval ellátott könyvek, köztük igen ritka disz példányok, valamint a Kolozsváron szerkesztett „Történelmi Lapok“ 3 diszkötete. Általában a könyvtár azonkívül, hogy egy nagy történelmi alak szellemi követ tünteti fel, magába véve is igen értékes. A könyveken nagy részében az elhunyt jegyzetei, magyarázatai, megjegyzései olvashatók. Kossuth Lajos könyvtárát a nemzeti muzeum könyvtárának dísztermében a Széchenyi-teremben állítják fel.

Az Ereklje-muzeumból. Az Ereklje-muzeum igen érdekes ajándékot kapott Saághy Gyulától. A muzeumnak ugyanis beküldte atyjának a nagysághi Saághy Lajos honvéd huszárkapitánynek azt a rabláncát, melyet az aradi várban viselt. Saághyt mint győri jogászt vették föl a bécsi nemesi gárdába, honnan megszökvé, beállt honvédnek. Saághyt 1849-ben golyó általi halálra ítélték, az ítéletet azonban kegyelem útján 12 évi várfogságra változtatták. Az elítéltet az aradi várba szállították, hol 1852-ben meghalt.

Kossuth-pénz a Kossuth-szoborra. Pozsonyból írják: Az egyik vendéglőben a törzsasztal tagjai között a napokban aláíró ívet köröztek a városban emelendő Kossuth-szoborra. Ez a szobor már most sok embernek kellemetlen. Az ívet egy ilyen aggódó urnak is odaadták s a társaság kíváncsian várta, vajjon lesz-e bátorsága visszautasítani az aláírást. Nem utasította vissza, sőt mosolyogva harmincz forintot írt alá az ivre és az összeget azonnal ki is olvasta pénztárczájából — Kossuth pénzben. Majd megjegyezte, hogy családja a szabadságharcban tizenötezer forintot vesztett, mert a hasznavehetetlen, veszedelmes bankókat ideje korán elégette. Az asztaltársaság árverést rögtönzött a bankókra s néhány percz alatt hatvan forintot gyűjtött össze. Az aláíró, a ki jobb üzletember, mint hazafi, fejszóvalva nézte a szép eredményt s megjegyezte:

— Miért is égette el a tizenötezer forintot apám!

A gyűjtés ügyében lapunk szerkesztője a közp. gyűjtő bizottsághoz az alábbi előterjesztést tette:

Kolozsvár, 1894. június 12.

Kossuth Lajos emlékszobor mélyen tisztelt közp. gyűjtő-bizottságnak.

Budapest.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy a Kossuth Lajos halálát követő napokon, tehát jóval azelőtt, mielőtt a t. bizottság megalakult, illetve gyűjtő íveit kibocsátotta volna, mint a sajtó egyik igénytelen munkása, javaslatba hoztam a gyűjtést a Kossuth Lajos szobrára.

Azt is ajánlottam a gyűjtéssel kapcsolatban, hogy minden beérkező frtot, minden nap tegyenek takarékpénztárba a gyűjtők. Ezzel elérik azt, hogy a céljára gyűjtött összeg kamatokban is tetemesen növekedni fog, másodszer azt, hogy a Kossuth Lajos emléke minden takarékpénztár könyvében meg lesz örökítve, harmadszor pedig a Kossuth szobrára áldozott összeg addig is, míg rendeltetési céljára felhasználatik, a vidéki takarékpénztárakban ama környék forgalmi érdekeit szolgálja, a melyben több kis csermely módjára össze foly, és nem halmozódik a tőke csupán azért, hogy egy ideig cél és haszon nélkül heverjen a főváros egy intézetében összpontosulva.

Ezt a felhívást, mely az erdélyi sajtóban jelent meg, mint a vidéki lapokból láttam, felkarolta több város, több megye gyűjtéssel foglalkozó testülete. Lapunk is, mely a Kossuth temetése után két hét múlva jelent meg felhívásával, megindította e tárgyban a gyűjtést.

Az eredményről szóló nyilvános nyugtázást tartalmazó számok eddigi példányait a kiadó hivatal útján egyidejűleg megküldjük; meg fogjuk küldeni ezután is időről időre.

A kolozsvári kereskedelmi bank 2082. sz. gyűjtő-könyvét pedig át fogjuk küldeni azonnal, a mint a gyűjtés befejezést nyer.

Méltóztassék a fentebbi bejelentést tudomásul venni, előjegyezteni a kimutatott eredményeket s a beérkező takarékpénztári könyvekkel a vidék forgalmából a gyűjtés eredményét lehetőleg csak akkor méltóztassék kiadni, a mikor a tőke, a szobor építés költségeinek fedezésére tényleg szükségessé válik.

Megjegyzem végül, hogy több oldalról értesültem, mikép több takarékpénztár teljesen díjtalanul kezeli, az eszme iránti lelkesedésből a begyűlt tőkét, mely e körülmény folytán 5—7%-os kamatokban növekszik.

Hazafiúi üdvözléssel

Kuskó István,

a muzeum őre, a T. L. szerkesztője.

Az „1848—49. Történelmi Tárca-Napló“, melyet előfizetőinknek ajándékképpen állított össze a szerkesztőség s a márcz. 15-iki laphoz mellékelte, nyolcz kiadást ért s ma már 21 ezer példányban forog közkezen. A kicsi naptárnak ezt a szokatlan sikerét megmagyarázza az a gazdag tartalom, a mely a nagy napok két évének minden napjáról naplószerűleg tájékoztat, Kossuth, Petőfi kézírata s arcképei, a melyek ereklyéértékűvé teszik a Tárca-Naplót, a szövegbe nyomtatott 1848—49. évi naptár, melyek közül az utóbbi véletlenül megegyezik a f. évi naptárral s így a közönséget az év napjairól is

tájékoztatja. A naplót különben a magyar irodalomban szokatlan olcsósága is vitte. Egyletek, iskolák, gyárak, ha több száz példányt rendeltek, előállítási árban kapták. Így az aradi szabadságharczi muzeum 1000 példányt, a budapesti ferenczvárosi dohánygyár 700 példányt rendelt, számos gyár, intézet rendelt 100—500 példányt tagjai részére. A legutóbbi kiadás bővítve van a Kossuth életrajzával is.

A napló népiszólak részére a növendékeknek vizsgái ajándékkul való kiosztásra kiválóan alkalmas. E célra 100 drb 5 frtért rendelhető meg.

„Történelmi Tárca-Napló“ a Kossuth-szobor javára. A „Történelmi Tárca-Napló“-t, a Kolozsvárt megjelenő „Történelmi Lapok“ márcz. 15. mellékletet képen állította össze a szerkesztőség. Az újabb kiadás bővítve van Kossuth Lajos rövidre szabott életrajzával. A könyvecskekből testületeknek és lelkesebb hazafiaknak a szerkesztőség 5 frt ellenében készséggel bocsát 100 példányt renoelkezésre, hogy azokat 15 kr. bolti ár mellett a Kossuth-szobor javára értékesítsék. Csak azt köti ki, hogy a gyűjtést a „Történelmi Lapok“ban nyugtázzák az illetők.

„Negyvennyolczas honvédeink segélyezése“ czimen a „Magyarország“ jun. 2 számában panasz van a miatt, hogy a központi segélyző egylet bizottságában Mikár százával heverteti a megerősítés végett felterjesztett honvéd igazolványokat, a melyek nyomán a szegény honvédeknek ellátásra volna igényük. Azt írja a tudósítás, hogy a m. é. augusztus óta 400 nál több igazolvány hever a közp. bizottság padlásán, az alatt a várakozó szegény honvédek egy része örökre behunyja a szeméit a nélkül, hogy kérése elintézését nyert volna. „Ez olyan baj, a melynek létezéséről, fájdalom eme lapok is meggyőződtek. És aligha segíthetnek rajta, a mig a szegény honvédek ügyét a Mikár kezében hagyják. Mikár Zsigmond főjegyző gorombáskodik azzal is, a kit a maga zsebére megadóztatott s az egyleteknek olyan országuti stilusban írja az átiratokat, mint a hogy egy darabont beszél kollegáival.

Az 1848-49-iki magyar szabadságharcz története című és Lampel R. czég kiadásában megjelenő illusztrált vállalatból most jelent meg 13. füzet. Gracza György e füzetben élénk és élvezetes stilusával az első honvédek toborzását mondja el. A vállalat már most is kedvelt olvasmánya a magyar közönségnek, mely olyan világosan és szépen megírva még nem olvasta eddig történetünk e dicsőséges korszakát. Az illusztrációk is füzetről-füzetre érdekesebbek és szebbek. Már eddig mintegy 200 egykoru kép jelent meg. A mostani füzet képei a következők. (Saguna András püspök (az erdélyrészi oláh mozgalom vezetője. Janku Abrahám. Honvédtábor (egykoru rajz) Jeszenák János erdélyi gör. kel. püspök 1848-ban. Orosz gyalogság 1849-ben. (Er edetlje a bécsi cs. udv. könyvtárban) Kossuth a nép között (Egykoru kép) Illir izgatás Horvátországban. Lenkey János honvédtábornok. Orosz lovasság. Eredetlje a bécsi csász. udv. levéltárban.) Görgei Arthur (1848-iki kép.)

Kérelem emigránsainkhoz. Hosszas előmunkálatok és adatgyűjtés után végre meglehetősen pontossággal tudjuk, kik és hányan élnek még dicső szabadságharczunk honvédei közül. Nem kevésbé fontos lenne azonban honvédeink közül amaz emigránsaink neveit is tud-

nunk, kik a haza szent ügyéért körülbelül 45 év előtt külföldre bujdosván, hosszas hányattatás után a honvágytól indítva ismét hazánkba tértek és nemzetünk szerencséjére még ma is élnek. A világosi napok után közel 4000 honvéd emigrált ki Törökbonba, mások meg Komárom feladása után Nyugatra emigráltak, a harmadik csoportja az emigránsoknak pedig Kossuth hívására 10 év múlva gyült össze Olaszországban, az 1859-iki magyar legió zászlaja alá. Kik élnek még ezek közül, kiknek neveit sem ismerjük még mind teljesen? Lapunk egyik az emigráció történetével speciálisan foglalkozó belmunkatársa összeakarván állítani a még élő emigránsok teljes névsorát és emigránskodásuk rövid történetét, olvasóink és honvédeink támogatására számítva, felkérjük ezennel nemcsak t. előfizelőinket, de összes olvasóinkat, sziveskedjenek szerkesztőségünkhöz beküldeni a még élő emigránsok neveit és pedig, nemcsak emigráns-olvasóink szives tudósító rövid levélét és pontos lakáscímét kérjük, hanem mind amaz emigránsaink nevét, kiket olvasóink netalán ismernének. Olvasóink szives buzgóságától függ, hogy a még élő emigránsaink lehetőleg teljes névsorát mielőbb összeállíthassa

a szerkesztőség.

Megvételre keressük a következő, gyűjteményünkben hiányzó hírlapszámokat és füzeteket: a „Pesti Napló” 1878. évfolyama reggeli 21. sz., a „Vasárnapi Ujság” 1871. évf. 49. 52. sz., a „Magyar Ujság” 1891. évf. 52. sz., az „Aldor” Imre szerkesztésében megjelent „Tarka Világ és Képes Regélő” 1869. I. évf. 1—4. és 15—24. sz., valamint a szintén az ő szerkesztésében megjelent „Honvéd-Naptár” összes eddigi évfolyamát, vagy egyes évfolyamait külön is

Szerkesztőség.

Hazai iparcikkek I. Kötetű kolozsvári asztalos munkák I.

NAGY BUTORRAKTÁR!

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-utca 27.

Tisztelettel ajánljuk dusan berendezett butorraktárunkat. Kapható itt minden berendezés jutányos áron jótállás mellett.

Dus választék szőnyeg-, függöny-, képtükkör- és matraxokban.

Amaz elvünk, hogy kevés haszonnal nagy forgalmat produkáljunk: életképesnek bizonyulván, feltűnő olcsón árulhatunk.

A kárpitos, asztalos, mázó és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakítást és javítást is elvállalunk.

Tisztességes, pontos szolgálat, vidékre bérmentve.

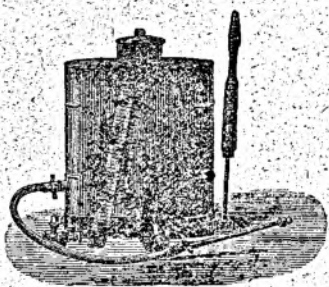
Teljes tisztelettel:

Walton és társa.

Uj!

Az „Excelsior Hungaria”

Uj!

szabadalmazott Peronospora fecskendő,

ez idő szerent a legjobb, legegyszerűbb és legrövidebb fecskendő. szőlők, fák stb. megóvására a Peronospora ellen. Egyszerű szerkezete által a folytonos javítások ki vannak zárva, egy csavar eltávolítása által szétbontható. Gummi tömitése nincsen.

A legtöbb m. k. szőlőszeti iskolában általánosan használatban. — Ára 18 frt.

Ásványi-féle szabadalm. Arankairtó gereblye,

Magyarország több hírneves gazdája által elismerő levéllel megdícsérve.

Egyszerű kezelése miatt rövid idő alatt az aranka, a lóher és luczernás földet gyökeresen kiüríthető. — Ára 16 frt.

Egyedüli elárusítás Kolozsvár és vidékére:

KISS ERNŐ vaskereskedőnél,
KOLOZSVÁRT, FÖTÉR.

A „Hungaria” műtrágya-gyár részv. társ. erdélyi főraktára.

Továbbá: gazdasági eszközök, háziartási és konyhaberendezési cikkek, épület- és butorvasalás, szerszámok, kátrányos fedőpapír, mérészeti eszközök nagy választékban.

Uj!

Arlappal ingyen és bérmentve szolgálók.

Uj!

* Ne menjen senki *

Magyarhonból Gleichenbergbe. A ki gyógyulni vagy üdülni vágyik, az keresse fel az erdélyi részeken a korondi fürdőt, melynek klimatikus levegője gyengé szervezeteiknek újéletet ad, gyógyvize a belső légzési, emésztési, vizeleli szervek hurutos bántalmainál csodával határos eredményt eszközöl, E fürdő gyógyerejének csodás hatásáról dr. Hankó Veres Vilmos Az erdélyrészi fürdők és ásványvizek leírása cz. művében így ír:

Nem egyszer történt, hogy Gleichenbergből reménytelenül elbocsátott tüdőbetegek Korondon teljesen felépültek. Nem egy esetet tudunk, hogy az orvos kimerítve tudományát, Korondra küldötte betegét — meghalni. Ziháló mellett alig vergődött át a nehéz úton. A beteg hozzátartozói el voltak készülve a legrosszabbra is, minden percben várták a megszabadító halált, csak arra kérték az istent, hogy a szabadulás ne nagy és hosszantartó szenvedés árá legyen. A korondi víz rövid használata után a baj fejlődése megállott, később javulás, 8—10 hét eltelével teljes gyógyulás következett be.

A fürdőn az új tulajdonos tetemes átalakításokat tett, több új lakást épített, gondot fordított a koztra, kényelemre, tisztaságra s a telepet egészen virágos kertté alakította át. A korondi fürdő most már ezek dolgában az elsőrangú fürdők színvonalára emelkedik. A fürdő vizére újabban dr. Purjesz Zsigmond kolozsvári egyetemi tanárnak, a belgyógyászati klinika főnökének is kiterjedt a figyelme s azt légzési, emésztési s vizeleti szervek hurutos bántalmainál nagysikerrel alkalmazta.

A fürdőidény már elkezdődött. — A fürdő árai nagyon mérsékelték. — A társas élet élénk.

Lakások egész időnyre 20, 30, 40 frtért még kaphatók. Hatónó gyógyhatású, borral is kellemes ásványvizből rakáron tartatják és literos üvegekben árusítatik Kolozsvár Hirschfeld Sándor fűszerkereskedésében a Fötéren.

Fürdő-orvos: Széles Dénes dr. egyetemi tanár.